

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione. Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Vojno poročilo št. 1054 Nasprotnikov pritisk s protinapadi zadržan 10 nasprotnikovih letal sestreljenih

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1054 pravi:
Naši oddelki so v živahnih protinapadih zadržali nasprotnikov pritisk, ki se je na zahodnem delu tunizijskega bojišča ojačal.
Osnovni letalski oddelki so med nočnimi nastopi zadržali cilje po nasprotnikovem zaledju in pristanišče naprave v Tripolisu.
Angleško-ameriško letalstvo je bombardiralo kraje po Liguriji, Siciliji in Sardiniji. O znatnejši škodi poročajo iz Trapanija. Med temi napadi, zaradi katerih je bilo med civilnim prebivalstvom vsega 25 mrtvih in 30 ranjenih, je protiletalsko topništvo uničilo 6 letal, 4 druga pa našli lovi.

Japonsko uradno poročilo o izidu zadnje bitke v Birmi

Tokio, 15. aprila. s. Iz glavnega stana poročajo o izidu vojaških nastopov na kopnem in v zraku na birmanskem bojišču pri Akayabu. Poročilo, ki se nanaša na dejstva, ugotovljena do 10. t. m., pravi, da je sovražnik pustil na bojišču 4200 mrtvih, od teh 2000 Angležev, japonske čete so poleg tega ujele 516 sovražnih vojakov. Zajetih je bilo 156 topov, 374 lahkih in težkih strojnica, 4015 pušk, 50 tankov in oklepnih vozil, 72 avtomobilov in okrog 500 konj. Popoljene so bile: ena tisočtonska in štiri 500 tonske ladje, 14 1000 tonskih in 15 500 tonskih ladij pa je bilo poškodovanih. Pri napadih na angleška letališča, kjer je bila tudi prizadejana huda škoda, je bilo sestreljenih ali pa vsaj poškodovanih mnogo letal. Na japonski strani sta bila 202 mrtva, 46 letal pa se ni vrnilo na svoja oporišča.

Boj za premoč v zraku na Tihem morju

Tokio, 15. aprila. s. V tukajšnjih vojaških krogih razlagajo dogodke, ki so se odigrali zadnje dni na jugovzhodnem koncu Tihga morja, ter pripominjajo, da zdaj na obeh straneh nastopajo velike sile, da bi zagospodarile zlasti v zraku. Z japonske strani uprizarjajo poleg tega tudi vzemirjavalne nastope z oddelki bombnikov, ki imajo nalogo uničiti sovražnikove zavarovane ladijske sprevo, preden bi ti prišli v pristanišče, kamor so namenjeni, in toliko bolj, ker sovražnik že nekaj tednov mrzlično dela na to, da bi okrepil svoja prednja oporišča. V pomorski bitki pri velikem zalivu ob Novi Gvineji so bile pri potapljanju sovražnikovih ladij uničene velike količine vojnega blaga ter vojaštva, ki je bilo namenjeno za okrepitev čet. Vse to blago in vojaštvo so nameravali prepekljati na najprednejše sovražnikovo oporišče ob severovzhodni obali Nove Gvineje.

Zasluge nemškega protiletalskega topništva za varstvo pomorskih prevozov

Berlin, 15. aprila. s. Zaradi zavarovanja nemških trgovskih ladij zlasti pred sovražnikovimi letalskimi napadi nastopajo na teh ladjah oddelki protiletalskega topništva vojne mornarice, ki so v tesnem sodelovanju z zaščitnimi ladjami zagotavljajo varno plovbo, potopili od začetka vojne do danes nešteto ladij, natovorjenih z vojnimi blagom in vojaštvom, s skupno okrog 20 milijonov tonami. Omenjeni oddelki so v bojih, ki so bili vanje doslej zapleteni, sestrelili sovražnikovo 128 letal, pomagali razdejati še nadaljnji 102 nasprotnikovi letali. Poleg tega so ti oddelki protiletalskega topništva pri nemški mornarici, ki nastopajo na trgovskih ladjah, uspeli zadeti in potopiti 4 britanske torpedovke ter pomagali potopiti še drugih 29 lahkih površinskih sovražnikovih ladij, po veliki večini torpedovk in topničark.

Knjiga o Rooseveltovih pripravah za vojno

Berlin, 15. aprila. s. Poslednji nemški veleposlanik pri vladi Združenih ameriških držav je napisal knjigo pod naslovom »Kako je prišlo do vojne, ki jo je hotel Roosevelt«. V njej piše, kako je sedanjo vojno pripravljaval in naprtil predsednik Severne Amerike. Sovražstvo do držav trojne zveze in neomejeno Rooseveltovo imperialistično stremljenje je potrjeno z neizpodbitnimi dokazi. Pisec pojasnjuje, kako je spričo tega sovražstva in stremljenja počasi dozorevala sedanja vojna. V okviru te vojne je bilo — do takšnega zaključka prihaja v svoji knjigi bivši nemški veleposlanik v Washingtonu — neizogibno, da se je Roosevelt na eni strani zvezal s Stalinom v upanju, da mu bo uspelo premagati Nemčijo in Italijo, na drugi strani pa si je naredil načrt, kako bi Evropo žrtvoval koristim severnoameriškega gospostva.

Šef opozicije v Južni Afriki dr. Malan je izjavil v parlamentu, da je uporniškega gibanja med južnoafriškimi črnci kriva samo komunistična propaganda, ki jo Smutsova vlada že nekaj časa trpi.

Med bitko ob indijsko-birmanski meji je padel v japonsko ujetništvo angleški general Cavendish, poveljnik 6. angleško-indijske brigade.

Bitka na Marethski črti — nova stran zmagovite slave v zgodovini italijanske vojske

Gigantska epopeja v boju z najboljšo in najsodobnejše oboroženo vojsko sveta

Rim, 15. aprila. s. Uradno poročilo o bitki pri Marethu in o premiku od Maretha do Akarit:
Po topniški pripravi, ki jo je glede silovitosti trajanja, števila baterij in množine streliva moči primerjati samo z bitko pri El Alameinu v lanskem oktobru, sta dve tretjini angleške VIII. armade v noči na 17. marec začeli razklok na Marethski črti. Hkratu je tretjina nasprotnikovih sil po malo prikladnih puščavskih poteh grozila obkoliti naše desno krilo, ko je sunila čez gorsko skupino Matmata. Po šestih dneh zagrizene bitke ob obali je nasprotnik dosegel v primeri z uporabljenimi sredstvi in krvjo, ki jo je plačal, le skromne uspehe. Prva armada, ki je do tedaj odgovarjala v glavnem z nepretrganimi, takojšnjimi, streljivimi protinapadi in s topniškimi manevri, je bitko zdaj prvič spremenila v protinapad velikega obsega. Nemška 15. oklepna divizija (zaradi poprejšnjih bojev na drugih predelih v Tuniziji skržena na tretjino) je z drugimi italijansko-nemškimi silami potisnila vseljavajočega nasprotnika, ki se je bil zarinil med naše črte, spet na izhodišče. Ta močstrsko izvedeni protinapad je izjalovil vse angleške nastope na Marethski črti.

Toda VIII. angleška armada, ki je nedvomno podcenjevala odbijalno sposobnost naših čet in odpornost črte same, se ni odpovedala boju. Ojačala je črte, ki so korakale proti našemu jugozahodnemu odseku in je tako spremenila tisti nastop, ki naj bi bil le postranski, v glavni. Napad so v noči na 22. marec sprožile angleške oklepne prednje straže. Tudi tu je bil boj zelo hud, toda že so delovali naši protitankovski in sicer točno tako in tedaj, kakor se je razvijal angleški premik. Na bojišče je že pritekel velik del 21. oklepne divizije, tja se je pa tudi pomikala 164. pehotna divizija, ki se je umaknila s črte. S temi in drugimi silami, vzeti iz Marethske črte, smo pri priči bili položaju na južnem odseku kos, potem smo ga pa gladko obvladovali. Ko je zaradi splošnega vojaškega položaja prva italijanska armada dobila zapoved za umik, je poveljnik predlagal, naj bi najprej končali bitko, ki je potekala, in o kateri se mu je zdelo, da bi se lahko izmislila koristno. Ker je pa dobil še enkrat zapoved za takojšen umik, je prva armada mogla srečno izpeljati težavni premik in zaradi poprejšnjih ukrepov naravnost čudovito natančno.

Treba se je bilo takoj upreti napadu sovražnika, ki je meril na El-Hamo in je bil negotov ter osupel zaradi neznatnega uspeha, ki mu ga je prinesla poprejšnja bitka na Marethski črti. Zato angleške čete niso mogle uspešno ovirati izpraznitve. 31. marca je ta premik bil končan, ko so zadnje straže prišle čez Akarit po kratkem postanku na črto El-Hama—Gabus. Nasprotnik si je lahko zapisal v dobro skromno ozemljsko pridobitev ter zajete nekaj tisočev mož, ki jih je dobil z orožjem v roki in ko so postrelili zadnji naboj. VIII. armada, ki jo je Anglija 34 mesecev krmila z ljudmi, topovi, vozili in z vsem mogočim blagom, je na Marethski črti in pri naslednjem premiku doživela kriče poraz, ki ga ni prikrival niti angleški ministrski predsednik.

Po tem kratkem obračunu o nastopu, ki je v čast in slavo četam in poveljnikom prve armade, je prav, podati pregled bistvenih elementov, ki so pripomogli nespornemu uspehu našega orožja.

Ko so se okoli 15. februarja poslednje naše zadnje straže umaknile za Marethsko črto, se je končalo angleško zasledovanje, ki se je bilo začelo pri Alameinu in ki se je vlečlo nad 2500 km. Naše čete so bile nasprotniku povsod kos in so svoje napade zgostile v najodločnejših trenutkih te gigantske epopeje ter so napisale v zgodovini stran, ki jo bodo pomnili še bodoči rodovi.

Toda nespametno bi bilo prikrivati, da to ogromno in mesece trajajoče delo ni globoko učinkovalo ne le na tvarno, temveč tudi na moralno plat naše vojne sile. Poveljstvo prve armade je že

ob začetku to jasno in razločno vedelo. Vsi so z največjo silo začeli živo delovati za tvarno in moralno obnovo. Ni o teh ukrepih moči na široko razpravljati, dovolj bo omeniti, da so največ pozornosti posvečali okrepitvi tistih edinic, ki so bile 36 mesecev nepretrgoma v koloniji ter so zaradi prestanih težav in potrtosti pomenile prej slabost kakor silo.

Stevilne oddelke so izpopolnili z ljudmi in orožjem, nekatere razpustili, druge obnovili, zamenjali tudi višje poveljnike, ki so se sicer v preteklosti izkazali, pa se je zdaj zdelo, da telesno in duševno ne bodo kos novim, še hujšim preskušnjam. Z vsemi sredstvi so zblíževali poveljstva in čete ter izboljševali tvari položaj vojakov. Odločno so obnovili in preuredili preskrbo ter dali poveljstvom velikih edinic vse taktične, organizacijske in preskrbovalne pravice, ki so se bile zaradi različnih poveljstvenih načinov izgubile. Vojaki in častniki so sami zapazili, da se po slavnih, toda žalostnih dogodkih začenja novo obdobje, v katero lahko zremo, če že ne s prepričanjem o zanesljivi zmagi, pa zadržano z mirnim zaupanjem.

Postojanke, ki jih je dobila prva armada, slove po krivici kot »puščavska Maginotjeva črta«. V bistvu pa je to črta sestavljala 30 bunkerjev ter dobre gorske postojanke, ki pa niso nepremagljiva ovira za oklepne sile. Grška cestna mreža, ki sicer daje možnosti za protinapad, ima to pomanjkljivost, da se vsa steka na predel pri Gabesu. Ta predel predstavlja ožino, ki bi njena izguba po zlomu Marethske črte ogrozila vso tamkajšnjo obrambo. Vsa ta dejstva in pa bojna črta, ki ji skromne sile prve armade niso mogle biti kos, bi bila narekovala, naj se odločimo za postojanke, ki leže bolj zadaj (Akarit), če bi bile te o pravem času utrjene, bi bile nedvomno nudile ugodnejše pogoje za obrambo.

Armado poveljstvo se je pač moralo ravnati po dejanskem položaju, ker ni bilo ne sredstev ne časa za ureditev novih obrambnih črt drugod. Upoštevalo je dobre in slabe strani te črte, jo skušalo zavarovati v globino in jo zavarovati pred nasprotnikom. V skladu z domnevnim razvojem nasprotnikovega nastopa, ki ga je od erede februarja bilo mogoče presojati po stvarnih podatkih, je zasedlo in utrdilo gorsko verigo, ki se spušča proti ožini. Ta naj bi zadržala prvi nasprotnikov napad. Po vsem obrežnem predelu so ojačili utrdbe z žičnimi ovirami in minkimi predeli. Za obrambo jugozahodnega odseka so zbrali in ojačili saharške oddelke, kolikor se je dalo.

Posebna skrb je bila posvečena razporeditvi in uporabi topništva, ki naj bi zaradi svojih ugodnih postojank in najboljših opazovalnic bil eden izmed temeljev našega odpora. Ker pa so topovi imeli manjši doseg in je bilo manj topov in manj streliva v primeri z nasprotnikovim topništvom, je bilo treba osredotočiti ogenj na važne cilje in streljanje odmerjati v skladu z nevarnostjo posameznega cilja. Ta načrt za streljanje je bil izdelan do zadnjih podrobnosti in je s točnimi zadetki, silovitostjo in udarnostjo pomenil očitno, če ne bistveno oviro za nasprotnikovo napredovanje. Zaradi preroditve tvarnih in moralnih sil je bilo treba spremeniti nekatere bojne načine naše pehote. Ti načini so bili teoretično izdelani, pa so v puščavski vojni zaradi ritma boja, ki so ga narekovali tanki, protitankovsko orožje, topništvo in letalstvo, počasi zbledeli. Pehota, ki je zaradi dolgotrajnega obrambnega bojevanja ohromela, ni nič več uprizarjala protinapadov. Da bi pa zamašili to vrzel in da bi vojakom vili novega življenja in zaupanja, je poveljstvo posebno skrbno izrabilo vsako sredstvo: od vzpodbudanja do tekovanja, od pritiska do nagrad. Od prvih stikov z

nasprotnikom se je pokazalo, da so pešaki, skvadristi in drugi oddelki odgovarjali s protinapadi v skladu z močjo nasprotnikovega napada, kajti pozabiti ne smemo, da je moral sovražnik napad izvesti prvenstveno s pehoto, zakaj neizpodbitno pravilo je, da velike oklepne sile ne morejo (sicer bi bile takoj uničene) napasti dobro utrjenih obrambnih postojank, ako poprej pehota, topništvo, tanki in letala niso naredila razpoke, ki je potrebna za njihov vdor. Sredi marca je naša obramba, čeprav še ni dosegla zaželjene višine, vseeno že kazala nekatere prednosti. Zjale so se obširne praznine, toda armada, prerajena po slavnih junakih, ki so bili pri Alameinu, v Sirtiki in Gebelu, ojačena z novimi ljudmi, ki se je v njih pretakala kri starih veteranov, je imela sedaj svoj slog, imela eno dušo, ki je sprejela bitko trdno odločena, da bo trpela tudi vse skrajne posledice na postojankah, ki so bile zaupane našim vojakom.

Sredi februarja so se angleške predstraže, ki so zastoj in obilnost zasledovale naše čete od Tripolisa do Maretha, prikazale pred našimi postojankami in začele z manj obsežnimi nastopi. Ti so imeli za cilj ugotoviti trdnost in obseg naših črt. Od tega trenutka so nasprotnikove sile v narčnem napredovanju prihajale čez libijsko mejo in se razvrščale vzdolž in severno od ceste Medenine—Mareth in se zavarovale med to cesto in hribi. Manjši pehotni oddelki so tipali po naši prednji črti tudi na grebenu pri Gebel Ksourju. Medtem pa so se prikazovali prvi nasprotnikovi oddelki, ki so imeli nalogo razgneti in utrditi oporišča globlje v puščavi, pri Ksar Khilane, zaradi preskrbovanja kolone, ki naj bi o pravem času prišla od Tebakaga in Melaba. Jasno je, da se je nasprotnik takoj v začetku polastil obrežnega predela, ki je bil zaupan tridesetemu armadnemu zboru, pod čigar nadzorstvom sta bili skoraj dve tretjini VIII. armade: 50., 51., in 2. novozelandska pehotna divizija, 1. in 7. oklepna divizija, čete armadnega zbora in armade, sestavljene prvenstveno iz 3 motoriziranih brigad (1., 3., 24.), gardne brigade, pridružene 7. oklepni diviziji, polkov topništva majhne in srednje mere, ter manjše skupine Indijcev iz 4. divizije. Konec prve tretjine marca je 30. armadni zbor končal z razvrščanjem, zdi se pa, da v celoti še ni bila urejena preskrba teh enot, čeprav je zaledje po ponovnem odprtju pristanišča v Tripolisu naglo delovalo. Zelo počasno pa je bilo napredovanje nasprotnika proti Ksarju, proti našim južnim postojankam. Končno sta se tam zbrali dve degaullistični brigadi in srednje močno grško zastopstvo s podporo 4. lahke brigade.

Čas pa je pritekal tudi na 10. armadni zbor. Ogledniška letala so 13. marca ugotovila močan promet na cestah sev. od Gebela, v Tripolitani in pri Pouiratu Ksarju. 16. marca na predvečer napada 30. armadnega zbora ni bilo več nobene dvoma, da neka oklepna divizija (10.) dera proti podnožju Pir Amirja, 40 km zahodneje od Fom Tahouina, in se usmerja proti našim južnim oddelkom, od katerih je bila oddaljena kakih pet dnevni pohodov. Nasprotnik je upal, da bo s to nenadno grožnjo na odseku, ki je bil za naše čete zelo kočljiv, pritegnil vsaj del naših rezerv, da bi s tem olajšal prvotni napadalni silam 30. armadnega zbora nalogo rušenja na odseku, ki so ga Angleži smatrali za odločilnega: na obrežju.

Znano je in vredno ponovnega poudarka, da bi bilo preveč drago, ako bi podcenjevali sovražnika, kajti 8. armada predstavlja najmodernejšo in najbolje oskrbljeno vojaško silo, kar jih je bilo mogoče srečati na različnih popriščih sedanje svetovne vojne. Pehota, ki jo Anglija črpa iz Srednjega Vzhoda, je odlična po telesni odpornosti ter po bojnem duhu, njena oborožitev in oprema je prvovrstna in boljša kakor oprema katere koli druge pehote sveta. Nihče danes ne razpola ga takšno oborožitev, tako mogočnimi protitankovskimi topovi, tako številnimi in gibnimi, kakor jih ima britanska pehota. Angleško topništvo ima na razpolago v obilnem številu sijajen top 87,6 mm, ki mu je kos le nemški 88 milimetrski, dalje ima sijajne topove mere 114 in 152, mnogo oklepnih ogledniških oddelkov vsake vrste in nagle radijske in telefonske zveze, Angleške oklepne sile so po kakovosti svojega materiala, po opremi in orožju najboljšje oklepne sile modernih vojsk. Kar se tiče zvezne službe, kar igra v sodobni vojski važno vlogo, je 8. armada med prvimi. V vsaki strokovni panogi je bilo vse odlično: tehnično izurjeno in pripravljeno, da izpolni sleherni tehnično in taktično nalogo. Generali in načelniki glavnih stanov so bili preizkušeni in izbrani z vso strogostjo na bojišču. Niso bili zmešani po zapletenih teorijah, ki so nastale v zaprtih sobah daleč stran od resničnih bojnih terišč.

Poveljujočim generalom je v skladu z odgovornostjo podeljena tudi odgovarjajoča prostost pri uporabi sredstev, ki so jim dodeljena.

Za označbo položaja 8. armade, ki je imela na razpolago na desetisoče vozil in je imela ob sebi veliko mornarico in letalstvo, ni treba izgubljati besedi. Sodelovanje med angleškim letalstvom in kopenskimi silami lahko služi vsakomur kot najvišji vzgled. Sloni pa na obilici zveznih sredstev in letal, na praktičnosti načinov, ki so se izluščili v 34 mesecih dejanskega sodelovanja in iz požrtvovalnega duha pri letalskem osebjui, ki se ne boji bojev v prvih črtah in ki ima enotno poveljstvo in železno disciplino.

Nasprotnikov manevrski načrt je imel cilj, da bi se ponovil nastop, ki se je bil odlično izkazal pri Alameinu. Tudi tukaj naj bi 8. armada izvedla dva napada: prvega na obsežnem predelu, vzporedno pa drugega na južnem puščavskem delu. Načrt se zdi logičen

Nadaljevanje na 2. strani.

Na ruskem bojišču samo krajevni boji Nemška letala napadajo sovjetske postojanke in oskrbovalne zveze 48 ruskih letal sestreljenih — Napadi proti zahodnemu odseku v Tuniziji po protinapadih zavrnjeni

Hitlerjev glavni stan, 15. aprila. Nemško vrhovno poveljstvo je večer objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na vzhodnem bojišču je prišlo samo na nekaterih odsekih do bojnega delovanja krajevnega pomena.

Letalstvo je nadaljevalo svoje napade proti sovjetskim postojankam in dovoznim zvezam ter potopilo v vodah Ribiškega polotoka 2000 tonsko ladjo. Pri dveh lastnih izgubah je bilo uničenih 48 sovjetskih letal.

V Tuniziji je bilo zavrnjenih deloma v protisunkih več napadov proti zahodnemu odseku bo-

jišča. V južnem odseku se je sovražnik z močnimi silami preinil do nemško-italijanskih postojank in izvedel poizvedovalne sunke, ki pa so se izjalovili.

Pri neuspešnih napadih na nemški ladijski sprevoz pred norveško zahodno obalo je bilo sestreljenih pet angleških torpednih letal in bombnikov. Ob obali zasedenega zahodnega ozemlja so lovi in protiletalsko topništvo z morja sestrelili še nadaljnja 4 letala.

V zgodnjih jutranjih urah današnjega dneva so odvrgli sovražna letala nekaj bomb na kraje ob Nemškem zalivu.

Maršal Antonescu na večdnevem obisku pri Hitlerju Tudi Romunija se bo z vsemi silami borila dalje ob boku Nemčije

Hitlerjev glavni stan, 15. aprila. s. Hitler je sprejel 12. aprila romunskega državnega poglavarja maršala Antonescu, ki se je nekaj dni mudil tam na obisku. Razgovori o splošnem političnem položaju ter o vprašanjih, ki se nanašajo na skupni boj proti boljševizmu in na angleško-ameriško bogastvo, ki se je z njim združilo, so potekali v duhu nemško-romunskega prijateljstva in nespremenljivega bratstva v orožju, bratstva, ki družijo narode trojne zveze. Razgovorov sta se udeleževala tudi nemški zunanji minister von Ribbentrop in načelnik vrhovnega poveljstva nemških oboroženih sil maršal Keitel.

Hitler in voditelj Romunije sta potrdila nemajni sklep, odločno nadaljevati vojno proti sovražnikom Evrope do zmage brez kakšnega barantanja in sicer tako, da se vprežejo v to vse sile. Romunski narod se bo boril ob boku držav osi do končne zmage, da zagotovi s tem svojim zgodovinskim prispevkom za evropsko neodvisnost bodočnost romunskega naroda.

Maršala Antonescu so spremljali na tej njegovi poti predsednik vojne pisarne maršal Davidsescu in romunski generalstabi častniki. Na sestanku sta bila navzoča tudi nemški pooblaščen minister v Bukarešti ter nemški general Hansen.

Bitka na Marethski črti

Nadaljevanje s 1. strani.

spričo sledečih dejstev: Angležem je bilo po točnih in natančnih podatkih degaulističnih častnikov iz Tunizije znano, da Marethska črta ne predstavlja strašnote ovire za sredstva britanske armade. Predretje črte bi torej iz prej navedenega razloga imelo hude posledice za naše čete, ki so bile razvrščene vzdolž vse črte prav do središča puščave, izguba Gabeske ožine pa bi odprla svobodno pot angleškim oklepnim divizijam, in sicer po načelih globinskih prodorov, ki so prinesli tudi polom pri Alameinu, in bi istočasni napad na naš južni odsek ne le resno ogrožal sile, ki so bile tam razmeščene, pač pa bi imel namen raztrgati na koncu fronte tudi naše borbne gibalne rezerve.

Po drugi strani je moral nasprotnik misliti, da bo po 2500 km dolgem umiku naših čet, ki so prevzele obrambo Marethske črte in se znašle v težkem položaju, ki je bil za vsakogar jasen, da bo naletel na model odpor. Toda prav to je moral nasprotnik doživeti trpko presečenec. Ko so sile generala Montgomeryja po šestih dneh silovitega boja, ko so grmade angleških trupel obležale pred našimi postojankami in so bile uničene prvovrstne čete in ko je šlo v nič na stotisoče topovskih strel in pol milijona letalskih bomb, nametanih na vse črte in v vse zaledje, pa so uvideli, da je bilo vse zaman in so bili prevarani v svojem pričakovanju, so Angleži odnehali s to »peklenško« ofenzivo na črto Mareth in se umaknili, da bi našli boljše izhodišče in se v sicer na zahodnem krilu naše razporeditve. Tako je popopoljstvo 20. marca zvečer odnehalo in ugovorilo, da se Marethska črta ne da prebiti in zato je sprejel predlog generala Freyberga, poveljnika druge novozelandske divizije, da je treba večje sile na jugozahodni odsek. To je bila rešitev, ki ni bila brez izrednih posledic. Zato so morali večji in premik prvo oklepno divizijo in drugo novozelandsko divizijo s 24. motorizirano brigado. To je bila močnata 12 motoriziranih bataljonov, šest oklepnih bataljonov, 150 topov. To je bila torej sila, ki je prispela do ožine Mbaga.

Bila je res največja nesreča, da armada ni imela na razpolago močnih letalskih skupin, ki bi tokle nasprotnikove sile, jih razkropile ter jim vzele voljo do borbe. Toda tudi brez letalske opore je armadno poveljstvo imelo priložnost, da bi silam Montgomeryja prizadejala hud udarec na odseku pri El Hammu, kamor so Angleži nakopičili vse svoje oklepne sile ter oddelke, ki so jih lahko že pripeljali iz Marethske črte. Armadni poveljniki so predlagali, da bi se spustili v boj, toda vrhovno poveljstvo predlogov ni moglo sprejeti, marveč je zaradi resnega položaja v zahodnem tunizijskem odseku moralo ukazati nadaljnji umik. Angleški načrt namreč ni obsegal samo 8. armade, temveč tudi 5. armado, ki je že 16. marca začela silno napadati na prelazu Halfaia med Gebel Asokerom in Gebel Bu Serra, pri El Guettarju med Gebel Bertuo in Gebel Orbadi ter na odseku Senid-Maknassy. Najhuje so pritisnili pri El Guettarju, da bi prišli za hrbet prvi armadi, ki se je bojevala na odseku El Hamma-Mareth. Treba je poudariti, da je mnogo pripomogla hrabra italijanska divizija »Centaurus« pod poveljstvom sijajnega in kar moč srčnega vojskega generala Calvija Conte di Bergolo, da se Alexandrov veliki načrt ni posrečil, 12 dni se je boril z omejenimi sredstvi na postojankah pri El Guettarju proti mnogo močnejšemu nasprotniku, tako da že samo ta borba predstavlja popolno vojaško epopejo zase.

Iz vsega povedanega bo potek bojev zdaj jasen. Zato bo dovolj navesti nekaj značilnih podrobnosti, ki bodo dokazale, kako so se bojevale italijanske enidine, ki prihajajo iz tega spopada ovenčane s slavo močnih borcev.

Tokrat ni v začetku angleške ofenzive nastopilo angleško letalstvo s tolikšno silo kakor v preteklosti. Težko je reči, ali so letala zadrževali za hujše trenutke, ko bi bitka prišla do vrhunca, kakor se je pozneje res izkazalo, ali da ne bi z letalskim nastopom razodeli svojih ofenzivnih namenov. Naj bo kakor koli, gotovo je, da so bile italijanske čete v Marethski črti na napad pripravljene, kakor je dokazalo tudi poročilo 1. armade dne 16. marca.

Odgovor naših čet in našega topništva je bil bliskovit. Gardna brigada je bila pregažena, le severneje se je angleški 21. diviziji zaradi ugodnega ozemlja posrečilo zasesti našo prednjo postojanko, seveda za ceno krvavih žrtev. V noči na 18. marec je nasprotnik naperil nove napade na divizijo mladih fašistov, bersaljerov in črnih sraj, ki se je borila z nezlomljivim ognjem: vdor nasprotnika je bil začasen. Krvave izgube sta imeli obe strani. Britanski ujetniki so povedali, da je bil odgovor našega topništva silen in je bilo nemogoče priti čez minska polja navzile posebnemu letalu vrste »Skorpion« za proženje min. Po bitki so pravili, da je bila popolnoma zmotna angleška propaganda, češ da je duh italijanskih čet že upadel. To je bilo nepričakovano dejstvo, ki ga je moči zaslediti ne le v Montgomeryjevih oddelitvah, temveč tudi v razlagah londonskega radia. To je bila krinka, pod katero so Angleži skrili svoje neuspehe.

18. in 19. se je bitka malce poglobila. Nasprotnik je v bitko privlekel novo divizijo, in sicer 50. s podporo 23. oklepne brigade. Z dovolj svežih sil je upal z zadnjimi napori predreti Marethsko črto, da bi odprl pot oklepnim divizijam, ki jih je sicer zmerno in v omejenem obsegu uporabljal, ter motoriziranim divizijam in topništvu. V noči na 20. marec je prišlo do novega silnega napada na odsek divizije mladih fašistov, dočim so ostale nasprotnikove sile pritisnile na vsem odseku našega 20. armadnega zbora, ki je doslej nastopal le v omejenem obsegu. Nasprotnik je vstopil v boj z vsemi svojimi letali. Ni ga bilo kosca bojišča, kamor ne bi bila padla bomba. In tu se borba za črto Mareth razpleta v tisoč manjših epizod. Slehernemu nasprotnikovemu napadu je odgovoril naš nov protinapad, izgube so bile na obeh straneh velike, mrtvi in ranjeni so pokrivali zemljo. Z enako silo se je napad nadaljeval v noči na 21. aprila: bersaljeri, prostovoljci, mladi fašisti in Nemci iz polka »Mentone« so imeli prav tolikšne izgube, kakor so bile prizadejane nasprotniku, kateremu se je po šestih dneh napadov posrečilo napasti naše obrambne postojanke na bojišču, dolgem 2 km in v globino 1,5 km.

21. marca se je 20. armadnemu zboru pridružila 15. nemška oklepna divizija, da bi s četami mladih fašistov, ki so sijajno držali preostale postojanke, po kar se da silni topniški podpori prešla v protinapad. Ta protinapad, od katerega je bila odvisna usoda bitke za Marethsko črto, se je razvil 22. in 23. marca. Prav tedaj se je nasprotnik trudil, da bi spravi skozi ozek prehod, ki ga je osvojila 50. angleška divizija, večje število oklepnikov. Toda italijansko topništvo in polet nemških oklepnih posadk ter italijanskih bojevnikov sta prekosila sovražnika, ki se je bojeval — to je treba priznati — z vso zagrizeno-

stjo. 22. marca zvečer je bil sovražnik potolčen in na italijanskih postojankah se je obdržala le še kaka manjša angleška skupina, ki se je obupno upirala. Churchill je v spodnji zbornici sam posvaril angleško ljudstvo, naj se ne vda pre-zgodnjemu veselju, ker je nemški protinapad uničil mostiče, ki si ga je VIII. armada za ceno velikih izgub priborila. Težišče bojev se je preneslo na črto med Merlabom in Tebago. Nato so v noči na 22. marca angleške oklepne predstraže vdrle na nekaterih točkah blizu Gebilija in italijanske čete so se morale nekoliko umakniti, da jim ne bi sovražnik prišel za hrbet. Toda položaj je bil zadovoljiv tudi na tem odseku, kamor sta prišli še 21. nemška oklepna divizija ter 164. nemška divizija, ki je svoje gorske postojanke prepustila diviziji »Pistoia«. Ta pa je svoj odsek odstopila manjši skupini »Spezie«.

22. marca je protinapad 21. oklepne divizije nasprotnika ustavil. Potem sta prihiteli še 164. divizija in 125. pehotni polk »Spezie«. Vse te sile so sestavljale bojno skupino »Liebenstein«, ki naj bi najprej zajele angleški napad, potem pa z okrepitvami z obalnega odseka prešla v protinapad. Pripeljali so še druge čete iz Marethske črte, kjer je nasprotnik izgubil vsa napadala moč. Nato je italijansko poveljstvo predlagalo, naj bi skupne sile napadle na odseku pri El-Hammu, toda zaradi jasnih razlogov, ki so bili navedeni, je obveljalo povelje za predvideni umik. Tedaj so v noči 27. marca močne angleške oklepne sile dosegle nekaj uspehov na odseku 164. divizije bojne skupine »Liebenstein« ter te uspehe skušale izkoristiti. Toda pri El-Hammu so bile gladko ustavljene, ker so se morale ogniti italijanskemu protinapadu proti angleškemu desnemu krilu. Pod trdno zaščito desnega krila in prednjih postojank Marethske črte se je 28. marca zjutraj celotna italijanska prva armada v treh obdobjih premestila na bojno črto Akarit in deloma na črto Gabel-El-Hamma. Bilo je treba ugotoviti bojno črto pri Akarit; da pa ne bi sovražnik s premočnimi silami navlil na slabotno črto Gabel-El-Hamma, se je armadno poveljstvo odločilo pustiti tamkaj motorno edinico skupine »Liebenstein«, 90. divizijo, 15. oklepno divizijo ter 125. polk »Spezie«.

28. marca zvečer so bile te enote izpostavljene silovitemu napadu angleških oklepnikov, ki so jih skušali pogaziti. Zaradi te grožnje in spričo dejstva, da je utrjevanje bojne črte pri Akarit potekalo v popolnem redu, je armadno poveljstvo tem silam ukazalo, naj se počasi umakne proti utrdbam, toda naj pri umiku zaposluje sovražne enote. Tudi ti težki premiki so potekali prav srečno. Nasprotnik je sam po tajnem radijskem poročilu priznal, da je spet zamudil ugodno priliko. Tudi nasprotni tisk in radio sta morala povedati, da je Rommel imeniten borec in mojster za premikanje svojih čet. Za zdaj bi še bilo prerano sklepati o dogodkih, ki se vrstijo z vrtočlovo naglico. Toda ena stvar je docela gotova: prva armada, ki se je prebudila k novemu življenju, je v teh bojih pokazala vse svoje najboljše telesne, nprave in duhovne sile. Naj je še tako okrnjena v moštvu in orožju, prva armada gre nasproti novim dogodkom z neomajno vero in trdno odločnostjo, da se bo žrtvovala do skrajnosti.

S Štajerskega

Razčistevanje državne pripadnosti. Od dne 27. marca dalje razčistajo krajevne skupine Heimabunda pripadnost vseh tistih spodnještajerskih mož in žena, ki so bili rojeni pred 31. marcem 1927 in doslej še niso včlanjeni v Heimabund. To je zdaj poslednje generalno prečiščenje vseh nejasnih zadev, ne glede na to, ali posamezniki doslej niso zaprosili za sprejem v Heimabund ali pa so bili odklonjeni. To je poslednja možnost, da se uredi pripadnost k Heimabundu in s tem nemško državljanstvo.

Obisk Zveznega tajnika v Kočevju

Ustanovitev prvega Pokrajinskega ženskega fašija

Ljubljana, 15. aprila.

Tiskovni urad Zveze fašijev poroča:

V torek zjutraj, 13. t. m., je Zvezni tajnik obiskal Kočevje. Hotel se je od blizu prepričati o delu Fašija in okrožnega nadzorstva. Spremljali so ga Zvezni podtajnik, podpoveljnik GILL-a, zaupnica Zenskih fašijev in zaupnica odseka kmečkih gospodinj.

Inspekcijska potovanja Zveznega tajnika po Pokrajini si bodo sledila drugo drugemu. Tako bo prebivalstvo čutilo delovanje in zanimanje Stranke na vseh odsekih njegovega življenja v tej pokrajini, ki je še pred dvema letoma poznalo fašizem tako, kakor mu ga je s slabim namenom slikala v temnih barvah protitalijanska propaganda beograjske vlade. Neposredni stik najvišjega Strankinega Hierarha s prebivalstvom bo dal nedvomno le dobre rezultate. Toliko bolj, če pomislimo na resnično misijonarsko delo, ki ga opravlja Fašiji tudi v najbolj oddaljenih krajih, med katerimi so nekateri čutili komunistična barbarstva in so znali napraviti iz partizanskega banditstva nujne zaključke tudi glede na nekatere uto-pistične zamisli, s katerimi skušajo moskovski sateliti zakriniti svoje sramotno delovanje.

Na postaji v Kočevju so Zveznega tajnika in druge Hierarhe sprejeli General poveljnik hrabre divizije, okrožni nadzornik in Tajnik fašija. V spremstvu zastopnikov krajevnih oblasti so se gostje podali na vojno pokopališče, da bi počastili spomin tistih, ki so slavno padli v protikomunističnih gverilskih bojih.

Majhen kos obzidanega prostora izven mesta sprejema zadnje ostanke hrabrih tovarišev, ki so padli v izpolnjevanju svojih vojaških dolžnosti. Majhni grobovi se vrstijo drug poleg drugega. Oznacuje jih samo grobo izdelan majhen križ in lesena ploščica, ki nosi ime padlega. Vsako ime vzbudi v tovariših določen spomin in gotovo bodo šli od časa do časa počastiti hrabro dejanje zavedno žrtev za ljubljeno domovino, enega padlega več za veličino Italije. Sredi majhnega pokopališča straži visok lesen križ s svojim svetlim simbolom nad nemim spominom tistega, ki zna umreti za domovino.

Predstavnik oblasti je sprejel General poveljnik pehotne divizije, v notranjosti pokopališča pa je opravljal službo častna četa in oddelek Fašistov s praporom borbenega fašija. Zvezni tajnik in predstavniki civilnih ter vojaških oblasti so počastili slavno padle in Hierarh je v znaku tesno duhovne skupnosti Stranke z Vojsko položil vence.

S pokopališča so gostje odšli v vojaško bolnišnico, kjer jih je pričakoval upravljajoči častnik. Med obiskom v bolnišnici sta se Zvezni tajnik in General Giardina ustavila pri vsaki postelji, na kateri je ležal hraber ranjeni ali bolni borec. Obisk Hierarha in Strankina darila, ki jih je prinesel s seboj, so še enkrat pokazali hrabrim bolnikom bratovsko ljubezen, ki vlada danes bolj kot kdaj v duši vsakega Italijana do svojih borcev.

Na vsakega bolnika je bilo naslovljeno vprašanje in vsak je povedal vedno nekaj novega. Nekateri so se spominjali dogodkov, v katerih so bili ranjeni, nekateri so povedali, da so ranjeni na oddaljeni Siciliji ali pa v Abruciu, drugi pa so končno odgovarjali, da predstavljajo fotografija, postavljena zraven njihove postelje, sliko žene in otroka, ki sta tedaj nedvomno drhte pričakovala obvestilo o njegovem zdravlju. Pred odhodom iz bolnišnice je Zvezni tajnik razdelil med junake ranjence vsoto denarja za najnujnejše potrebe.

Nato so gostje in zastopniki krajevnih oblasti obiskali Dopolavoro Oboroženih Sil. Obiskovalci so se ustavili v dvoranih, Zvezni tajnik pa se je zanimal za delovanje in je dal smernice za obsežnejše delo na nekaterih področjih.

GILL je pričakoval Zveznega tajnika s svojimi člani na majhnem trgu izven mesta. Navzočih je bilo okoli 350 organizirancev, velika večina v uniformah. Ob prihodu obiskovalcev so pokazali svojo vojaško pripravljenost tako, da so takoj izpolnjevali povelja svojih učiteljev. Poleg otrok so stale tudi družine nekaterih in s svojo navzočnostjo dokazovale svojo hvaljeznost režimu, ki vzgaja mladino po načelih higijene in zahtevah rasnega zdravja. Zvezni tajnik je pregledal oddelek in z očitnim zadovoljstvom poslušal petje GILL-ove himne.

Ustanovitev Zenskega Fašija

Od tam so odšli gostje in zastopniki krajevnih oblasti v prostore Fašija, kjer so jih pričakovali kočevski fašisti. Po hitrem pregledu prostorov, ki so poleg urada, je Zvezni tajnik otvoril v navzočnosti fašistov, zbranih v največji dvorani, kočevski ženski fašiji, prvo skupino fašistk, ki se je osnovala v Pokrajini.

Zvezni tajnik je izvršil ustanovitev izgovarja-joč besede vere. Ustanovitev tega ženskega Fašija, prvega, ki se je oblikoval v Pokrajini, in kateremu bodo sledili drugi, je rekel, pomeni priznanje misijonarske vere fašistov v prvi črti, ki tudi tukaj v Kočevju doprinašajo polno mero tistega, kar lahko vera doprinaša za dejanja. Slediti prebivalstvu v njegovih potrebah, biti borem blizu z udamim in bratsko naklonjenim srcem, lajšati bolečine, biti vzor, je naloga fašistov v prvi črti in med njimi italijanskih žen, ki so »čudovite po svoji disciplini in državljskih krepostih«.

Za Zveznim tajnikom je spregovorila pokrajinska zaupnica Zenskih fašijev, ki je v svojem govoru dala tovarišici Timpano, zaupnici Zenskega Fašija v Kočevju, smernice za delo, ki ga je treba opraviti. To delo je namenjeno v največji meri borem in njihovim družinam. Besede tovarišice De Vecchi, posebno tiste, ki so se nanašale na delo, ki ga je treba opraviti za družine borcev, so globoko ganile vse navzoče. Tista, ki jih je govorila, je bila mati, ki jo je prizadela ponosna bolečina izgube sina v Afriki, sina, ki je izpolnjeval vojaške dolžnosti. Bile so to rimske besede in vredne časa in Mussolinijevega duha.

Pokrajinska zaupnica Zenskih fašijev je ostala v prostorih in sprejemala kmečke gospodinjice ter poslušala njihove želje. Zvezni tajnik in zastopniki oblasti pa so odšli na divizijsko poveljstvo, kjer je v uradu Generala poveljnika Zvezni tajnik izrekel prisrčne in bratske pozdrave fašistov Zveze v prvi črti hrabrim borem slavne divizije. Odgovoril mu je General Giardini ter mu vrnil pozdrav, zagotavljač ga, da so fašisti kočevskega okrožja popolnoma verni njim zaupani nalogi in da njihovo tovarištvo do vojakov njegove divizije krepi vedno bolj vezi, ki družijo Stranko z Vojsko.

Poleg divizijskega poveljstva stoji poslopje, v katerem se hranijo šolarji. Tja so takoj nato odšli Zvezni tajnik in drugi zastopniki oblasti. Po pregledu prostorov se je Zvezni tajnik dolgo mudil med otroci in jim razdelil darila. V obeh otrok manj premožnih iz Kočevja, ki uživajo ugodnost prehrane po volji Duceja se je moglo čitati hvaljeznost in zahvalo za vse, kar se napravi za nje. Tudi molitev, opravljeno preden so se vsedli k mizi, je dobila v tem prostoru mnogo večji pomen: otroci so se zahvaljevali Bogu za dobroto, ki so jim bile dane po Duceju in Stranki.

Z obiskom okrajnega glavarstva, kjer je okrožni nadzornik in civilni komisar za Kočevje spremljal Zveznega tajnika po uradih in ga poučil o njihovem delu, se je zaključil delovni dan Hierarha.

Sestanek vodstva vseučiliške organizacije

Pod predsedstvom vseučiliškega rektorja so se ob navzočnosti zaupnika ljubljanske vseučiliške organizacije sestali direktorji tukajšnjega vseučiliškega društva.

Direktorij je z zadovoljstvom vzel na znanje odredbo štev. 33 Visokega komisarja z dne 26. marca o preureditvi dijaških domov, s katero so »Cirilov akademski dom«, »Dom visokošolke« in »Jegličev akademski dom« prešli pod neposredno odvisnost vseučiliške organizacije, ter je rešil nekatera vprašanja, ki se nanašajo na brezplačno zdravniško pomoč akademikom. Prerešetal je tudi nekatere prošnje za podpore, ki so jih vložili študentje ter povečal prispevke štetim, ki so pomoči najbolj potrebni.

V polhovgrajskih hribih je bil ubit komunistični vodja in atentator Velkavrh

Z njim so dobili v roke tudi 31 živih članov dolomitske roparske tolpe

Ljubljana, 15. aprila.

Očiščevalne akcije v Polhovgrajskih Dolomith so prizadele spet nove udarce partizanskim roparskim tolpom. V torek je bil ubit znani partizanski agitator in terenski roparski vodja Velkavrh iz Vrhovcev pri Viču, strah in trepet notranjskega kota. Velkavrh je bil hudo ranjen že pri zadnji ofenzivi, nato pa se je potikal po polhovgrajskih hribih in gozdovih ter dalj tudi od tod nadaljnja navodila za ustrahovanje in ropanje revnega ljudstva.

Včeraj so identifikirali njegovo truplo in ljudje so spoznali v ubitem nasilnežu komunističnega vodjo Velkavrha. Velkavrh je spadal med ožje kroge partijskih krvnikov in je organiziral med drugimi atentati tudi umor pokojnega uslužbenca Vzemne zavarovalnice Persuha.

Tokrat so ujeli tudi 31 članov dolomitske roparske tolpe, ki so jih odpeljali na razne kraje, kjer jih bodo zasliševali. Sodijo, da je s tem zadan dolomitski tolpi pomemben udarec.

Domnevalo, da je pri tej akciji padel tudi Pezdur, eden vodij roparskih čet. Mrtvi pa so neki Mesar, Dovjakov iz Hruševca in še nekateri.

Iz Cerkniške doline poročajo...

Nevarnost pred psi. Pri nas se je razpasa prav grda navada, da lastniki puščajo pse, da se nemoteno klajajo po ulicah. Zadnje čase se je že nekajkrat zgodilo, da so taki klataci psi ogrozili ljudi in celo tako močno in nevarno, da so morali iskati zdravniške pomoči. Zato je oblast že parkrat obvestila lastnike psov, da jih morajo imeti privezane, če pa so na ulici, morajo imeti nagobene. Toda tudi to pri nekaterih prav malo zaleže. Zato bi bilo najbolje, da bi se kaj večkrat pojavil konjač, ki bi vse klatače pse pobral in jih pobil.

PIETRO MASCAGNI

L'AMICO FRITZ

PRIJATELJ FRITZ

Commedia lirica — komična opera — di P. S U A R D O N

INTERPRETI PRINCIPALI — GLAVNE VLOGE IMAJO:

Suzel	 Pia Tassinari
Fritz Kobus	 Ferruccio Tagliavini
David	 Saturno Meletti
Beppe, lo zingaro	 Amalia Pini

Orchestra Sinfonica e cori dell' EIAR
Simfonični orkester in zbori

DIRIGE L'AUTORE — DIRIGIRA AVTOR:
Maestro del Coro — BRUNO ERMINERO — zborovodja

E' UN'INCISIONE JE PROIZVOD "CETRA"

Altre opere precedentemente edite: Druge predhodno izgotovljene opere:

NORMA — LA FORZA DEL DESTINO (MOČ USODE) —
TURANDOT — LUCIA DI LAMMERMOOR

DRVARKA MARIJA

TOMAŽIČ JOŽE

BERANEK JOŽE

85.

Minila je zima in na pohorske planine je zopet prišla cvetoča zmladet, zelena pomlad. In znova je drvarčin pastir gonil drobnico in govedo na planinske pašnike.

Nekoč je prišla k njemu na pašo Drvarka Marija ter mu dejala:

»Zrasel si tako, da sem te kar vesela; tudi tvoj um se je razbistril na teh dragih in lepih planinah! — Že lani pa sem ti rekla, da pojdeš od tod; no, in zdaj je prišel čas za tvoj odhod iz drvarije, kjer se na vznožju zelenega Pohorja beli hočka graščina. V njej si se rodil; v njej ti je umrla tvoja prava mati. Oče tvoj, hočki graščak, pa še živi, toda prav zdaj je hudo bolan. V strmem telesu mu trpi bolna duša!«

Pastirček jo je verno poslušal.

86.

Drvarka Marija mu je tedaj velela odgnati živino s pašne domov ter se nato čimprej vrniti.

Pastirček jo je takoj ubogal in rad storil po njeni želji. V gostem smrekovju ga je čakala Drvarka Marija in ga nalahno vodila skozi planinski lesovje, skozi katero so prodirali zlati sončni prameni.

Marija pa je gredeč govorila:

»Na hočki graščini boš marsikaj videl in doživel: tudi samo čisto zlato se ti bo nudilo. Toda ti ne maraj zanj, ker si dovolj bogat: zdrav si in tvoja dušica je čista, medtem ko je tvoj oče hudo, hudo bolan na duši in na telesu. Čeprav je on tvoj oče, te ne mara; ti pa si kljub temu njegov sin in zato ga moraš imeti rad, kot ljubiš mene. — Seveda se mu ne izdaš kot sin! — Za svoje plačilo pa si izgovori — njegovo dušo!«

Šport

Mars : Korotan

V nedeljo dopoldne bosta navedena kluba odigrala nogometno tekmo. Začetek bo ob 10. Mars bo preizkusil nekaj novih moči, tako da bo klub lahko v prihodnji prvenstveni tekmi odnesel prvi dve piki. Tudi Korotana smo videli igrati preteklo nedeljo in reči moramo, da je predvedel kar zadovoljivo igranje, čeprav je brez treninga. Prijatelji obeh klubov vabljeni!

Mladika : Žabjak

Oba zgoranja kluba se bosta v nedeljo na Hermesovem stadionu srečala v borbi za točko. Mladika je po nedeljskem porazu ostala v II. razredu, vendar bo v njem imela vidno besedo, saj je v borbi s Tobačno tovarno predvedla dopadljivo igranje, le da strelcev niso imeli v napadu. Ne motimo se, če trdimo, da si bo Mladika v nedeljo pripisala prvi dve točki. Žabjeka ne gre podcenjevati, kaj je to borbeno moštvo, ki se je od svoje ustanovitve že precej naučilo.

Hermes : Tobačna tovarna

V prvenstveni borbi za točke se bosta v nedeljo srečali moštvi Šiškarjev in novega došleca v razredu najboljših — Tobačne tovarne. Šiškarji so odigrali dozdaj že nekaj težkih tekem, vendar so bile vse prijateljske, ter dokazali, da

imajo prav dobro moštvo, ki se ne da kar tako ugnati. V nedeljo pa bo šlo zares. Šlo bo za prve točke in za to, če bo Hermes uspel, da bo uspešno odpravil Tobačno tovarno ter po razliki golov prehitel moštvo Ljubljane.

Čeprav bo Tobačna tovarna nastopila malo oslajljena, bo vendar nudila trd oroh žilavim Šiskarjem. Tekma bo v nedeljo ob 16. uri, Hermesu.

Sportne vesti

SK Žabjak sporoča, da bo v četrtek, 15. t. m., od 18 dalje na igrišču Tivoli strogo obvezen trening I. moštva. Zaradi sestave moštva za prvenstveno tekmo z Mladiko, naj se treninga sigurno udeležijo: Zadel, Doljat, Dolinar, Remic, Slak, Škorjanc, Škrjanc, Muhlić, Oven, Jenko, Sinkovec, Sosič, Pušner, Zorič, Urbančič. Kdor se ni oddal potrebnih slik, naj jih prinese na trening. — V petek, 16. t. m., bo v klubski sobi sestanek članstva. Vsi člani vabljeni.

Pri bratih Starmanih doma so zelo veseli, da bodo že v nedeljo začeli s teki na prostem, ker drugače nimajo domači miru pred vnetimi brati — tekači, pri katerih gre doma vse v ritmu hitrega teka. In da vidite kakšna so tla!

Tehnični vodja Tobačne tovarne se vneto zanima in sprašuje prijatelje, naj mu svetujejo, kaj naj stori, da bodo njegovi igralci med igranje bolj tihi. Sam se že ukvarja z mislijo, če bi jim ne kazalo nataktni — — — Kako preprečiti odvisno čevkanje, je zdaj najbolj pereče vprašanje pri vodstvu Tobačne tovarne.

IZŠEL JE ZNAMENITI PLANINSKI ROMAN

»PILATUS« (spisal Federer)

Ta knjiga bo še posebno sveže branje za vsakega ljubitelja narave!

Kupujte knjige »Slovenčeve knjižnice«!

Edgar Wallace:

Žabar s krinko

Dick je stisnil ustnice. »Veste, dragi Elk, prav sedaj ni najboljši čas, da se čutimo nekako vzvišene nad deželno policijo, ki bi nam mirne duše lahko očitala nesposobnost v zadnjem času. Pomislite li, kake neprijetnosti nam je nakopala zadeva z Millsom, ter še ostale druge stvari, ki so v zvezi z žabarijo!«

»To bi zares mogli, je dejal malce zlovoljno Elk. Davi sem spet videl John Bennetta, ko je izstopil iz vlaka, tokrat na postaji Paddington. Vedno imam srečo, da naletim nuj na kakem kolodvoru. Ta možek je gotovo trgovski potnik. Tokrat sem ga pa nagovoril. Pripovedoval mi je, da je pri filmanju zaspal, v spanju nehoti sprožil sprožilno napravo ter tako napravil veliko množino filma. Zaradi tega je bil ves obupan. Rekel sem mu, da sem v zadnjem času bral članek o njegovih posnetkih. Saj to je bil zanj res nenavaden uspeh, kaj ne?«

»Jaz bi mu ga iz vsega srca privoščil, je rekel Dick mirno in nekaj v njegovem glasu je Elka napotilo, da ga je pogledal.

»Ali se spominjate, da sem od prijatelja Johnsona prejel pismo, v katerem sprašuje, ali mu ne bi mogel povedati Rayevega naslova? Že tele-

fonično ga je klical v Heronovem klubu, toda dobil je odgovor, da ga že dalj časa ni bilo tam. Ponudil bi mu namreč lepo službo. Res, zelo dobro službo. Ta Johnson je pa res dober možakar!«

»Ali ste mu dali njegov naslov?«

Elk je prikimal. »Dal sem mu naslov in še sam sem obiskal Raya, toda tega ni bilo doma. Pred nekaj dnevi je odpotoval in se ne bo kmalu vrnil. Bilo bi res preneumno, če bi zaradi svoje odsotnosti izgubil dobro nameščenje. Mislim, da je bilo Johnsonu hudo, ko je videl, kako se je mladenič obnašal. Morda pa je temu vzrok tudi kak druga oseba.« Dick je razumel, da je Elk mislil, da je ta oseba, zaradi katere hoče Johnson pomagati Rayu, njegova sestra Ela. Po kosilu sta se podala v kladilnico.

Medtem ko je Elk lepo v miru vlekel smotko, ki mu jo je ponudil Dick, je ta pisal Eli dolgo pismo, na kar je že ves dan mislil. Bilo je dolgo pismo, rekel bi skoraj predolgo. Kot opravičilo za pisanje, naj bi služila novica, ki mu jo je prinesel Elk, namreč, da želi stari Johnson Ray-a dobro namestiti.

Elk je začel razkladati Dicku novo teorijo.

»Danes sem poslal enega mojih ljudi, da malo pregledajo kemično tovarno, na katero so bila naslovljena pisma, ki smo jih našli pri Balderju. To je namreč goljufiva družba. Le dvanaest ljudi je nastavljenih in še ti celo od slučaja do slučaja. Nekdaj je to bila stara tvornica strupenih plinov, ki so jih uporabljali v vojni. Tvornica ima zelo dobro električno napeljavno. Sedanjí lastniki so jo kupili za par grošev in dva možakarja, ki ju imamo zdaj na varnem, sta lastnika, kot je bilo razvidno iz kupne pogodbe.«

»Kje sta zdaj?« je vprašal Dick. »Med Newburyjem in Didcotom. Ko je bila tvornica še pod državno kontrolo, je morala plačevati letno določeno vsoto newburški gasilski četni. In ko je tovarno kupila sedanja družba, je tudi v pogodbi prevzela to plačilo. Sicer je večkrat izjavila, da nima nobenega interesa na varščini gasilske čete, toda ker se slednja nahaja v precejšnjih denarnih zadregah, uoče odstopiti od triletnih plačilne pogodbe.«

Dicka nikakor ni zanimal spor, ki je nastal med gasilsko četo in tvornico, toda prišel je čas, ko je bil zelo Elku hvaležen za to razlaganje.

Približno štirinajst dni po Rayevem izginotju je sprejel Elk ljubeznivo povabilo na kosilo. Povabil ga je Amerikanec — Joshua Broad.

Elk, ki se ni dosti oziral na čas, je prišel s četrtino zamudo.

»Četrti pred drugo je,« je dejal, ko

Radovedni smo, kako bodo to zadevo uspešno rešili.

Da je bil desno Marsovo krilo preteklo nedeljo najbolj nevaren mož v napadu, se ima zahvaliti šilcu brinjevca in dvema partijama kegljanja pri »Šestici« pred tekmo. Sam pravi, da se po tem receptu pred tekmo sijajno počuti. Priznal je tudi, da pa igra vedno slabo, kadar ga stisne več kot šilce.

Pri zadnjem sestanku Hermesovih lahkotletov pri Slamiču je bilo na mizi razen vrčkov piva in nekaj večerij tudi par parov sprinterice. Nepoučeni gostje so se spraševali, kje so Hermesovi na jedilnem listu našli to »jed s špicami«.

Sandi od Ljubljane se je od nedelje že malo pomiril in je pri srečanju s sodnikom nedeljske tekme izjavil, da ga bo še enkrat preizkusil in mu pustil, da bo sodil njegovemu moštvu. Če pa še tokrat ne bo vsega videl, da mu je pri Ljubljani odklenalo.

Dve smrtni nesreči

Ljubljana, 15. aprila. Na postaji v Zalogu se je primerila pred dnevi prometna nesreča, katere žrtev je postala 14 letna Lenka Setina, doma iz Zgornjega Kašlja. Preden je vlak na postaji ustavil, je dekle skočilo iz vagona, padlo pod vlak in kolesa so dekletu odrezala obe nogi. Vsaka zdravniška pomoč je bila zaman, ker je dekle že pred prevozom v bolnišnico izkrevale.

Druga smrtna nesreča se je pripetila pri železniškem podvozu v Zeleni jami. V večki papirnici zaposlena 25 letna Francka Zajec se je v ponedeljek peljala na tovrnem avtomobilu iz Vevč v Zador. Avto je vozil skozi železniški podvoz v Zeleni jami, ki je precej nizek in zato morajo vozniki biti zelo previdni, da ne pride do kake nesreče. Francka je pozabila pri podvozu skloniti glavo ter je tako z njo zadela ob rob zidu. Sunek je bil silen, da se je dekle nezavestno zgrudilo, ko je dobilo na glavi smrtonosno poškodbo. Ko je bila prepeljana v bolnišnico, je podlegla poškodb.

je prišel. »Oprostite, ker nisem prišel točno. Toda zaradi priložnosti z delom ne pridem na noben sestanek točno. Sedaj je nekaj napak pri mojem novem safe-u, ki sem ga dal narediti potem, ko je starega uničila bomba. Celu strokovnjak, ki sem ga poklical, ne ve, kje bi našel napako.«

»Kaj ga ne morete odpreti?«

»Da, to je ravno čudovito. Moral bi ga odpreti ter vzeti nekatere akte, pa ne gre in ne gre. Ti akti so največje važnosti ter jih nujno potrebujem. Mislim sem si, ko sem bil na poti semkaj, da mi boste morda vi, ki imate gotovo skušnjo v taki stvari, lahko dali kak pameten nasvet, s pomočjo katerega bi mi bilo mogoče odpreti omaro. Menda bi bil potreben za to kak inženir; in če se ne motim, ste pred kratkim dejali, da ste inženir, kaj ne?«

»Tokrat pa vas vaš, sicer tako dober spomin, močno vara,« je odgovoril Amerikanec mirno; vzel je prtiček, si ga položil na kolena ter z mirnim pogledom rzi detektivu v oči.

»Ne, dragi gospod Elk, vmljanje v safe pa ne spada k mojemu poklicu!«

»Saj tega tudi nisem trdil,« se je opravičeval Elk prisrčno. »Toda prišlo mi je na misel, da imate vi Amerikanec mnogo spretnjeje prste kakor mi in naši zemljaki. Torej mi res ne morete dati nobenega dobrega nasveta?«

»Spoznal vas bom z nekim mojim znancem, ki je poklicni vlomilec,« je

Velik proces v Celovcu

Pred ljudskim sodiščem v Celovcu je bila nedavno razprava proti 37 osebam iz Zelenke Kaplje, Beljaka in okolice, ki so bile obtožene, da so pomagale komunističnim teroristom in jim prinašale pošto in da niso izvršile predpisov, po katerih bi morali bandite in podobne zločince naznaniti oblastem. Senatu je predsedoval državni tajnik in predsednik dr. Frejsler.

Od obtožencev je bilo 13 oseb, med temi 12 moških in ena ženska, ki so pripadali terorističnim in komunističnim oboroženim tolpom, strahovali prebivalstvo, morili, požigali in plenili, obsojenih na smrt. Ostali obtoženci so bili obsojeni na zaporne kazni od 12 let navzdol.

Ljubljana

Koledar

Četrtek, 15. malega travna: Helena, kraljica; Peter Gonzalez, spoznavalec; Bazilisa, mučenica. Petek, 16. malega travna: Benedikt Laber, spoznavalec; Bernarda Subiru, devica.

Obvestila

Opozorjamo na današnjo 6. javno produkcijo gojencev šole Glasbene Matice, ki bo drevi ob 6 v mali filharmonični dvorani. Produkcija ima naslov »Koncert v družini« in gojenci bodo izvajali na njej tri različne koncertne sporede, ki so prav lahko izvedljivi, če se združi več različnih gojencev na enem domu in izvajajo tam različne skladbe. Pokazati, kako se vršijo taki koncerti, je namen nocojšnje produkcije, zato vljudno vabimo starše in prijatelje. Podrobni spored v knjižarni Glasbene Matice.

Velik vokalno-instrumentalni koncert Glasbene Matice in simfonični orkester. Troje imen: Fortunat Bergant, Vida Tauferjeva in Matija Tomc, je povezanih v najnovejšo slovensko kantato za soli, zbor in orkester: Križev pot. Slovenski baročni slikar Fortunat Bergant je naslikal l. 1706. križev pot za samostansko cerkev v Stični. Njegove slike so navdušile pesnico Vido Tauferjevo, da nam je dala prelep tekst, ki je izšel v posebni knjigi v založbi Ljudske knjižarne pred dvema letoma. Vse skupaj pa je vzbudilo zanimanje skladatelja Matija Tomca, da nam je komponiral veliko umetnino, ki se bo prvič javno izvajala na koncertu na veliki četrtek, dne 22. t. m. ob 7 zvečer v veliki unijski dvorani. Pod vodstvom ravnatelja Mirka Poliča bodo izvajali delo: pevski zbor Glasbene Matice, altistka Franja Golobova, basist Julij Betetto in simfonični orkester. Koncert bo ponovljen na veliki petek ob istem času in v isti dvorani. Predprodaja je že v teku v Knjižarni Glasbene Matice.

Umetniška razstava prof. Ivana Kosa v salonu g. Antona Kosa (prehod nebotičnika) se je obogatila za šest novih, lepih akvarelov, tako da šteje zbirka sedaj skupno 18 umetnin. Poleg portretov bo občinstvo zlasti zanimalo, da so razstavljene nove krajine iz ožje domovine prof. Ivana Kosa. Ljubitelje umetnosti opozorjamo na to zbirko nežnih in umetniško dovršenih akvarelov.

»Župnik iz cvetočega vinograda« v nedeljo, 18. aprila, ob 5 popoldne v frančiškanski dvorani. Frančiškanska prosveta vabi vse, da se te krasne igre udeležijo v čim večjem številu. Vstopnice dobite v trgovini Siličij, Frančiškanska ulica 1.

Ljubljanski kvartet bo izvajal na svojem drugem letošnjem koncertu, v ponedeljek, dne 19. t. m., med drugim tudi Mozartov kvartet št. 6. To je zadnji iz serije kvartetov, ki so med seboj popolnoma različni, vsak zase je celota za sebe. Brez vsake sledi, da je delan po kakšni šabloni. Ta kvartet je napisal Mozart 14. januarja 1785. leta in kritiki pravijo, da je najlepši del kvarteta njegov drugi stavek, t. j. Andante. V celoti je napisal Mozart 27 godalnih kvartetov. Poleg Mozarta bomo slišali Čajkovskega kvartet v D-duru, Respighijev Quartetto dorico in delo domačina Petriča, njegovo Fugo v a-molu. Koncert se bo vršil v veliki filharmonični dvorani. Začetek ob pol 8 zvečer, konec malo pred 9 uro. Predprodaja vstopnic v Knjižarni Glasbene Matice.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Četrtek, 15. aprila, ob 18.30: »Veliki mož«. Izven. Cene od 15 lir navzdol. Petek, 16. aprila, ob 18.30: »V času obiskanja«. Red A.

Sobota, 17. aprila, ob 18.30: »V času obiskanja«. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

Opera:

Četrtek, 15. aprila, ob 18: »Evgenij Onjegin«. Red Četrtek.

Petek, 16. aprila, ob 15: »Sirota Marko«. »Obu-

ti matke«. Prireditelj GILL-a.

Sobota, 17. aprila, ob 18: »Madame Butterfly«. Izven. Cene od 28 lir navzdol.

odvrnil Broad resno. Pri tem sta se pa oba zasmejala.

»Sicer pa, kaj mislite vi o meni?« ga je vprašal Amerikanec nenadno in nepričakovano. »Ne zahtevam, da mi poveste svoje mnenje o mojem značaju ali o moji zunanosti. Ne. Zanima pa me vedeti, kaj mislite, zaradi česa sem tukaj v Londonu, kjer ne delam nič drugega, ko da se igram malo policista-amaterja?«

»Da vam prav po pravici povem: nikoli nisem mnogo razmišljal o vas,« je odgovoril Elk — seveda ne po pravici. »Toda ker ste Amerikanec, pričakujem da ste nekaj nevsakdanjega.«

»Vi mi pa res laskate!« mu je dejal Broad.

»Ah, tega pa res ne nameravam, da bi se vam laskale,« se je branil Elk.

Med pogovorom je razgrnil z opravičilom časopis, ki ga je prinesel s seboj.

Najlepša knjiga, ki vam lepo razloži prikazovanja v Fatimi, so

ŠMARNICE

ki jih je spisal dr. Ivan Ahčič.

Tudi vsem laikom je knjiga najlepše duhovno branje. — Stane samo 10 lir. Knjigo naročite pri: Odboru 5 prvih sobot, Pred škofijo 1/1. Pisarna KA. Ljubljana. — Dobite jo tudi v knjižarnah in pri vseh župnih uradih.

»Plemenito« judovsko delovanje v Severni Afriki — obnovljeno

Tunis, 15. aprila. s. V francoski Severni Afriki je general Giraud z odpravo protijudovskih zakonov, ki jih je bila svojčas izdala višjska vlada, omogočil, da je 500.000 Judov iz te dežele in iz Maroka znova začelo z zlobo inimi spekulacijami, s katerimi bodo ob angleško-ameriški podpori lahko gospodovali nad vsem početjem v teh krajih na škodo ostalega prebivalstva.

Vichviski protisemitski zakoni so bili izdani, da bi se zavrglo razširjenje judovske oblasti. Ko so Judje šli iz svojih judovskih okrajev, se jim je posrečilo dobiti v svoje roke tisk,

banke, gledališča, hotele, trgovino in industrijo, medtem ko se je večik del njih posvetil tudi vsem vrstam nezakonitega in nemoralnega trgovanja, kakor je na primer trgovina z ženskimi. Okoriščali so se skoraj z vsemi mornarskimi krčmami, javnimi hišami in kinematografi s pohujšljivimi filmi. S pomočjo Angležev in Amerikancev so se Judje v francoski Severni Afriki zdaj znova lotili tega svojega »plemenitega« posla.

S tem svojim korakom je general Giraud izročil deželo Judom in njihovim zaščitnikom od onstran morja.

Morgan — »trgovec s smrtjo« Simbol tistega, kar se v Ameriki še danes dogaja

»Le Ultime Notizie« prinašajo dolg članek o severnoameriškem mogotcu Johnu Pierpontu Morganu, o katerem najprej pravijo, da je bil značilni zastopnik tistega, kar moramo danes imeti pred očmi, ko govorimo o ameriškem bogatstvu. Z Morganom je legel v grob res nekaj simbol, — pravi članek v svojem sestavku — simbol tistega, kar se v Ameriki še danes dogaja. Bil je to nekaj »trgovec s smrtjo«.

On je pogljal Ameriko v prejšnjo vojno

Pred leti je preiskovalni odbor, ki ga je imenovala ameriška poslanska zbornica, ugotovil, da je vprav finančna politika Morganove hiše bila kriva, da so se Združene ameriške države udeležile prejšnje svetovne vojne. Morgan pa je bil tudi tisti, ki je s svojo veliko močjo dosegel, da so uspehe omenjene preiskave ameriški časopisi objavili le silno na kratko. Celo najvplivnejši časopisi niso mogli povedati ameriškim ljudem resnice o tej stvari.

Ni dosti znanega o tem, kaj je Morgan delal pred začetkom svetovne vojne, dovolj znano pa je usodno delo, ki ga je ta mož opravljal v letih od 1914 do 1917. Tudi zadnja leta se je Morgan, ki je užival vso oporo v Rooseveltu, zavzemal za to, da bi šle Združene države v vojno in je z denarjem zalagal pomembne družbe.

Edini »zasebnik«, ki ga je Jurij VI. leta 1939 obiskal

John Pierpont Morgan nima sam zaslug, da je postal tak denarni mogotec. Ko mu je leta 1915 umrl oče, je po njem podedoval največje premoženje, kar ga je kdaj kdaj imel v Združenih državah. Morgan ml. prej ni bil morda kak pomemben mož, a po vsej verjetnosti tudi ni zaslužil, da so ga imenovali »finančni veleum«. Bil je samo okrutni zastopnik ogromne sile, ki mu jo je bil zapustil oče. Pravi voditelj »Banke Morgane« je bil Thomas Lamont, edini družabnik podjetja »Morgan et Comp« po letu 1940. Lamont bi v nekem oziru lahko imenovali zunanega ministra Morganove hiše, dočim je J. P. Morgan igral vlogo suverena. Njegova palača na aveniji Madison v New Yorku bi se res dala primerjati čisto mirne duše s kakšno kraljevsko palačo. Zadostuje, če omenimo, da je bil Morgan edini »zasebnik«, ki ga je angleški kralj Jurij VI. počastil s svojim obiskom, ko je leta 1939 potoval po Ameriki.

Za denar so se tuje vlade obračale edino nanj

Ogromna moč Morganove hiše, ki je vladala že pred prejšnjo svetovno vojno nad največjo industrijsko družbo na svetu, nad ameriškim jeklenim trustom, se je še povečala leta 1914, to pa spričo dejstva, da so se najprej angleška, potem francoska in slednjič še vlade drugih zaveznških držav obračale edino nanj zaradi nakupov vojnih potrebščin v Ameriki. Z drugimi besedami: Morganova hiša je pomenila nekako isto kot zdaj »urad« za posojanje in dajanje v najem pri ameriški vladi. Morganova družba je na eni strani plasi-rala v Ameriki posojila za angleško in francosko vlado, na drugi strani pa je z dohodki od teh posojil razdeljevala vojna naročila, ki jih je dobivala v tistih letih ameriška vojna industrija. Od dveh in pol milijard dolarjev, naloženih v letih od 1915 do 1917 v Ameriki v posojila, je imela tvrdka Morgan nadzorstvo nad 1,8 milijard dolarjev.

Skoraj vsa ameriška industrija pod njihovim vplivom

»Zasebnik« Morgan, agent angleške vlade, je v notranjosti Združenih držav lahko svobod-

no razpolagal s to ogromno vsoto. On je odločal, katera podjetja naj dobe naročila in katera ne. Na ta način je Morgan s svojimi družabniki lahko posredno vplival z denarjem svojih bank skoraj na vso ameriško težko industrijo, zakaj vsa nečeta podjetja, ki so hotela dobiti naročila, so se morala podvreči Morganovemu »trustu«.

Napačno bi bilo smatrati Morgana zgolj za bančnika. Imel je nadzorstvo nad velikim delom ameriške industrije. Ko je bil tik pred izbruhom prejšnje svetovne vojne umrl Morganov oče, so družabniki banke razpolagali že s 341 zastopniki v 112 industrijskih organizacijah ali posameznih tvrdkah, ki so imele tedaj že nad 22 milijonov dolarjev delniške glavnice. Tem so se pridružile še druge banke, zavarovalne družbe ter železniške in paroplovne družbe, težka industrija, trgovska podjetja, petrolejske družbe, vodovodna in električna podjetja itd. Vsa ta moč se je zbirala v eni sami hišici, ki nosi številko 23 in stoji na Wallstreetu. Vsaka ameriška vlada je morala računati s to silo. Po letu 1900 ni bilo nobenega predsednika Združenih držav, pri čigar izvolitvi ne bi bila igrana odločilna vloga Morganove hiše.

Edina izjema — Roosevelt

To pravilo pa je poznalo eno samo izjemo. Bil je to Franklin D. Roosevelt. Ko je Roosevelt leta 1932 prvič kandidiral za predsednika Združenih držav, se je oprl na družbo finančnikov, ki so bili v srditem boju z Morganom. Bila je to skupina ljudi, ki v dolgi dobi, ko je bila na oblasti republikanska stranka (1920—1932), ni imela nobenega vpliva. Leta 1932 pa je zaslužila, da je prišla njena ura, ura, ko bo padel Hoover, ter je verovala, da je našla v Rooseveltu svojega moža.

Ko je bil Roosevelt potem leta 1932 prvič, leta 1936 pa drugič izvoljen z veliko večino za predsednika, je Morganova hiša doživela hud udarec. Preiskovalni odbor, ki smo ga zgoraj omenili, in ki je imel nalogo ugotoviti krivdo, da so se Združene države udeležile prejšnje svetovne vojne, je to odgovornost naprtil Morganu. Proti Morganu je bil ta očitek močno politično orožje. Vse to se je dogajalo v prvih letih Rooseveltovega predsednikovanja, tedaj, ko je on skušal vzbuditi vtis, da je napovedal neizprosno in odkrit boj proti monopolu visokih financ.

Sklenila sta mir, da bi izzvala vojno...

To pa seveda ni bilo res, zakaj Roosevelt je bil odvisen od neke druge skupine finančnikov. Bilo pa je gotovo, da je skušal premagati Morgana. Po hudem šahu, ki so ga Rooseveltu napovedali na polju notranje politike leta 1937, — svoj višek je dosegel v sporu z vrhovnim državnim sodiščem — je predsednik Združenih držav spremenil svoje vedenje. Leta 1938 je prišlo do dolge konference med Thomasom Lamontom in Rooseveltom, ki se je končala s sklenitvijo miru med predsednikom in Morganovo skupino. Tisti, ki bodo pisali zgodovino druge svetovne vojne, bodo morali ugotoviti, da je bil ta sporazum temelj vojne, zakaj od tistega trenutka sta se ameriška vlada in najmočnejša ameriška finančna družba borili skupaj za to, da izzovejo vojno. Leta 1939 se je zveza Roosevelt—Morgan pokazala v pravi luči. Morgan je ukazal svoji podružnici v Londonu, naj z denarjem podpre tisk v Veliki Britaniji, da se bo čimbolj zavzemal za vojno.

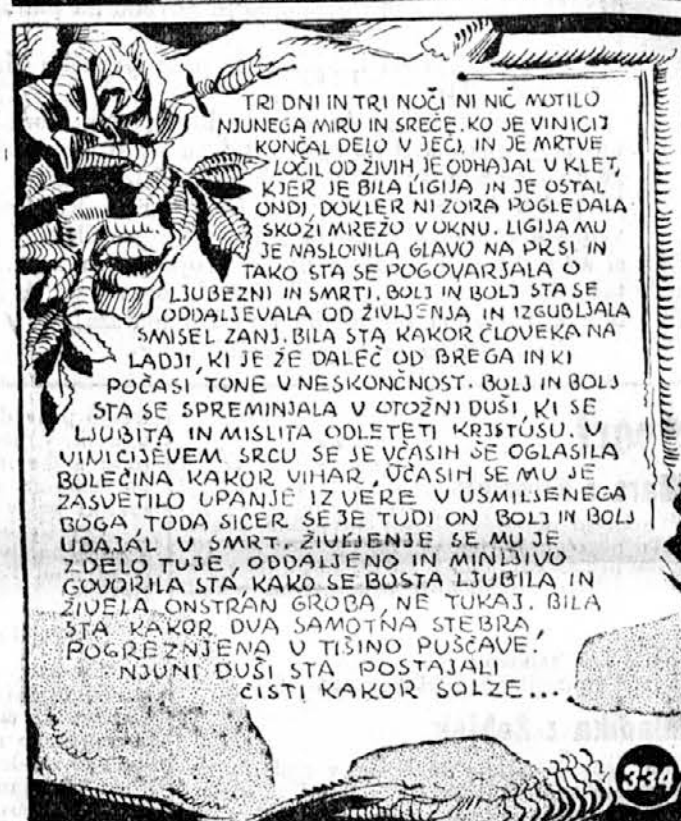
Leta 1939, ki je bilo polno težkih dogodkov, je bil eden najuglednejših ameriških diplomatov za poslanika v Varšavi. Bil je to Drexel Biddle, ki izhaja iz neke filadelfijske rodbine bančnikov. Toda tvrdka Drexel et Comp. v Filadelfiji je le Morganova podružnica, kajti Morgan ima pri njej 60 odstotkov delnic. Ta ameriški veleposlanik, ki je vsaj deloma tudi kriv, da Poljska ni hotela sprejeti predlogov

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

333
Zmanjkalo ji je diha. Viničij jo je objel s tresočimi se rokami in odgovoril:
»Pri tvoji sveti glavi — obljubljam!
Njeno obličje se je v otožni mesečini razjasnilo. Še enkrat si je vzdignila njegovo roko k ustnicam in zašepetala:
»Tvoja žena sem!
Pretorijanci pred ječo, ki so kockali, so se na glas prerekali, ona pa sta pozabila na ječo, na straže in na ves svet ter začela moliti.

za mirno rešitev vprašanja svojega hodnika k morju, je bil torej tudi Morganov agent.

Grobokop imperija, od katerega je zaslužil milijarde

Leta 1940 je Morganova banka dobila od Anglije veliko finančno nalogo. Velika Britanija je potrebovala denarja. Ker je tedaj zakon še prepovedoval dajati vojna posojila vojskujočim se državam, je Morgan postal agent za angleške nakupe, istočasno pa tudi likvidator vprav tistega imperija, ki mu je dal zaslužiti milijarde.

Nobena druga stvar ne prikazuje tega simbola kapitalizma v lepši luči kakor dejstvo, da za časa gospodarske stiske Morgan ni plačal niti enega vinarja kakšne takse, ker ni imel nobenih dohodkov. V času, ko sta si bila Roosevelt in Morgan še v lasih, je vlada sprožila na račun slednjega

velik finančni škandal

češ da je poneveril velike vsote državnega denarja. Morgan pa ni bil preveč rahločuten mož

in ni čutil niti najmanjše dolžnosti do države in naroda. Prav nič ga ni skrbelo ogromna odgovornost, ki si jo je nakopal sprito svoje velikanske mednarodne moči. Vlade so bile zanj lutke, ki so se morale sukati tako, kakor je on hotel, pa nič drugače.

Zgodovina ga bo preklela

Njegovo zasebno življenje je bilo prazno. Bil je čisto drugačen kakor njegov oče, ki si je počasi nabral lepo zbirko dragocenih umetniških del in zanje nikdar ni štedil denarja. A njegov sin se zdi, kakor da je junak kakšnega Balzacovega romana. Davno pred njegovo smrtjo ga je zadel mrtvoud. Prijatelj ni imel. Zdi se, da je ameriško časopisje o njegovi smrti pisalo z nekakimi pridržki. Časi, ko so jim moške, kakršne je bil Morgan, vtisnili svoj pečat, so minili. Morda bo le kdaj prišel čas, ko bo njegov lik opevala le še legenda, kakor je na primer tista o kralju Midasu, ki je vse, česar se je le dotaknil, spremenil v zlato in je zato moral umreti od lakote. Toda Morganovo ime je eno tistih, ki jih bo zgodovina preklela.

ZONE GLAVAN: Zemlja je zadihala

Jerneje je spet čakal, toda ne dolgo. Prišla je mlada ženska, ki si je zapenjala obleko, z drugo roko pa si je mencala oči, ker je menda spala.

»Kakšnega? Belega, rdečega?«

»Pol litra rdečega.«

Ženska se je leno obračala sem in tja in med zehanjem in zdi-hovanjem natočila vino ter postavila pred Jerneja.

Jerneje si je natočil in hotel izpiti, toda duh vina je bil tako zoprn, da ni mogel piti, a vendar se je posilil, da je izpil samo požirek. Več ni mogel.

»Torej je izpljunil. »Taka smraja! Ali je to vino?«

»Kaj pa počnete?« se je zadržala ženska nad njim. »Če vam ni kaj prav, pa pojdit drugam. Saj vi niste naš gost, prvič vas vidim v naši gostilni.«

»Poslušajte,« je obrnil pogovor v drugo smer, »kje pa je Boštjan?«

»Kje je gospod Boštjan?« mu je popravila.

»No, pa gospod Boštjan! Zame je in bo samo Boštjan,« se je tudi Jerneje pikro odrezal.

»Spi.«

»Rad bi govoril z njim.«

»Ga ne smem zbuditi. Prepovedal mi je, da ga budim pred sedmo zvečer, če ne bo jo!«

»Pa ravno zbuditi ga boste morali. Mudi se mi na vlak.«

Ženska je pristopila k mizi, si odstavila stol in sedla ter gledala gostu zvedavo in na pol zaničljivo v oči.

»Kdo pa ste sploh?«

»Jaz? Njegov oče, on pa je moj sin.«

Tedaj je babnica planila v smeh, ki kar ni hotel ponehati.

»Ha, ha, vi ste torej tisti zaletel, ki je mojega moža učil ljubezni, pokorščine in svete pameti. O, kakšna čast! Klanjam se, gospod Jerneje, čast mi je, jaz sem njegova žena, tako rekoč, saj poročena nisva, ker to danes ni potrebno. Živiva kar tako. Čemu bi se človek vezal, ko ne ve, če se ne bo jutri skregal in odletel kakor čevljev brez podplatov na cesto.«

Jerneje je zijal od začudenja.

»Kaj me tako gledate, gospod Jerneje? Mar tega še niste videli? Kajpak, vaš vas je za deveto goro in glas o tem gotovo še ni segel do nje. No, če vas zanima, vam lahko povem, da se sijajno razumeva, da imava lepo življenje. Pijeva, jeva, sprejemava goste in spolnjujeva zakonske dolžnosti kakor drugi zakonci. Mislite, da sva midva kaj manj? O, ne! Motite se! Zelo se motite! Veste, jaz sem Lojzka.«

»Hm, Lojzka ne, ampak vlačuga,« ji je vrgel Jerneje v obraz, pričakujoč tudi najhujšega.

»Kaj?« je tedaj ona zakričala na vse grlo. »Marš ven iz naše hiše! Marš!«

Skočila je k vratom in jih odprla na stežaj.

V tem so se odprla zadnja vrata in nekdo je pogledal v sobo.

»Kaj pa je?« je vprašal glas.

Jerneje je prepoznal sinov glas.

»Boštjan!« ga je poklical.

V sobo je stopil Boštjan, oblečen v hlače in srajco.

»Bog daj, oče!« mu je šel Boštjan takoj naproti in mu prožil roko v pozdrav. »Kaj pa vi tukaj?«

Stisnila sta si roke.

»I, po opravih,« je povedal oče, ker ni hotel povedati, da je prišel samo zaradi njega v Ljubljano.

»Tako, tako,« je kimal sin. »Prav, da ste se oglasili.« Obrnil se je k Lojzki, ki je medtem zaprla vrata in stala poleg njih kakor pritepen berač. »Lojzka, prinesi najboljše!«

Lojzka je molče odšla, Jerneje jo je spremljal z očmi in zag-nusila se mu je v mozeg.

Oče in sin sta molčala. Gledala sta se in sin je v očetovem pogledu bral očitano in nejevoljo.

»Boštjan, Boštjan!« je zmaljal čez čas z glasov.

»Kaj je?« je postal tudi sin nejevoljen.

»Ni lepo, kar počenjaš. Ze zaradi mene, zaradi poštenega...«

in rodu ne. Pomisli, kaj bodo rekli ljudje, tvoji otroci, Novakovi. Vsa naša kri te bo obsodila.«

»Oče...« je mislil Boštjan ugovarjati, a ga je Jerneje takoj prekinil.

»Nič, vse vem, tvoja ženska mi je vse povedala. Vse vem, nič ne govori, sram te bodi, ničvrednež!«

Potlej sta molčala, ker sta videla, da bo najbolje tako. Lojzka je prinesla pijačo in na Boštjanov migljaj zapustila sobo. Boštjan je natočil in oče in sin sta trčila, ne da bi se pogledala z očmi... Sin je zvrnil kozarec do kraja, oče ga je samo pokusil.

Po nekaj trenutkih je spregovoril Jerneje:

»Veš kaj, Boštjan, vrni se in vse bo dobro.«

Boštjan je molčal in lepo se mu je zdela očetova vabilo.

»Vrni se, vse bom pozabil. Znova bomo začeli živeti, ti, jaz in naša zemlja, ki čaka močne roke.«

Boštjana je omamljalo očetovo vabljenje. V mislih je videl zemljo, sonce, domače bregove... Lep je dom, lepa zemlja, pri-jazna očetova hiša...